

Milli-mənəvi dəyərlərimizin təbliğində kütləvi tədbirlərin əhəmiyyəti

*Madəniyyət başarıyyatın topladığı an yaxşı
nümunalarla xalqları zənginləşdirir.*

H.Əliyev

Tərana Balayeva,

"Şirvanşahlar Sarayı Kompleksi"

Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruq-Muzeyinin direktor müavini

E-mail: terane.balayeva@icherisheher.gov.az

Her bir xalq keçmişini öyrənmədən, onu bilmədən özünü dərk edə, bu gününü və sabahını qura bilməz. Xalqın basırat "ışığı" sayılan, ziyanı və galacayı olan gənclər da öz keçmişini öyrənməli, kökünü, asıl-nasabını, acədənini və ulu babalarını tanımlı, mənsub olduğu xalqın mənəvi dünyası ilə yaxından tanış olmalıdır (*B, sah. 8*). Azərbaycan qədimliyi və özünəməxsus məişəti, tarixi abidələri ilə dünya mədəniyyətinin ayrılmaz hissəsidir. Respublikamızda qədim zamanlardan bizim günlərə qədər müxtəlif dövrlərə aid çoxlu sayıda tarixi-memarlıq abidələri var. Bakı şəhərinin qala divarları ilə ehənə olunan "İçərişəhər" adlanan hissəsində tikiilmiş "Şirvanşahlar sarayı" orta əsr memarlığının ən gözəl abidələrindəndir. Hər bir xalqı onun mədəniyyəti, tarixi keçmişini və sanatkarları ilə tanırırlar. Bu manada "Şirvanşahlar Sarayı Kompleksi" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruq-Muzeyi dövlətçilik rəmzi, qan yaddaşımızdır. Başar tarixində həla qədimdən muzeylər müqəddəs məbadğah adlandırılmalıdır. Muzeylər xalqın tarixi köklərini özündə əks etdirir, onu dünyaya tanıdır. "Şirvanşahlar sarayı" muzeyi də öz üzərinə düşən bu vəzifəni läyaqtıl yerina yeritir. 1964-cü ildən faaliyyət göstərən "Şirvanşahlar Sarayı Kompleksi" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruq-Muzeyi Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 10 fevral 2010-cu il tarixli farmanı ilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə "İçərişəhər" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsinin strukturuna alava edilib. "Şirvanşahlar Sarayı Kompleksi" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruq-Muzeyi respublikamızın aparcı muzeylərindən biri kimi öz faaliyyəti ilə milli tarix və mədəniyyətimizi tabliğ edir, gənc nəslin vətənpərvər ruhda tarbiyalanmasında faal iştirak edir.

Muzeyin bütün faaliyyəti qüvvədə olan asas vəzifələrin həlli – yeni insan taribəsi, hərtaraflı inkişafı və xalqın tarixi mədəniyyətinin sevilməsi işinə yönəldilmişdir. Muzey bu məqsədə kütləvi işin müxtəlif formallarından: ekskursiyalar, mühəzairolar, təşkil edir, məktəblər arasında elaqə yaradır, müxtəlif sərgilər, kütləvi tədbirlər təşkil edir. (Müqavilələr yolu ilə Bakı məktəbləri, müxtəlif təşkilatlar muzeya cəlb olunur, mədəni-kütləvi tədbirlər vasitəsilə ahaliya, o cümlədən məcburi köçkünlər və qəçinlər, himayəsiz qalmış uşaqlara, azzaylı xalqların nümayəndələrinə və şəhərimizin qonaqlarına yüksək səviyyəli mədəni xidmət göstərilir.) Ümumiyyətlə, kütləvi tədbir nadir? Nəcə va na məqsədə təşkil edilir? Adından da gördündüy kimi, kütləvi tədbir bir çox insanın, kütünlərin sayı nəticəsində yaranan bir hadisədir. Belə tədbirlərin təşkilinə insanlar hamılıqla qatılır, çünki əsasən har kəsa ballı olan, maraqlı dairəsindən dayanan və yaxından maraqlandığı əlamətlər günlərə hasr edilir. Kütləvi tədbir kütləvi tamaşa deməkdir. Həmin kütləvi tamaşanın da özünün səciyyəvi xüsusiyyətləri, yaranma və yaşama prinsipləri var. Kütləvi tamaşalar müxtəlif janr qarşılığından,

əsasən dil ilə ifadə olunan şeir, nəşr, felyeton, monoloq, parodiya, eyni zamanda aparcı matni, ədabi-bədii kompozisiyalar və s.-dan yaranın. Bədii-kütləvi tədbirləri yüksək səviyyədə keçirmək üçün təşkilatçıdan ciddi hazırlıq və hərtaraflı bilik səviyyəsi tələb olunur. Təşkilatçı tədbirin mövzusu ilə bağlı hadisələrin tarixini, mahiyyətini, etnoqrafiyasını və başqa lazımi cəhətlərini dərinlənən bilməli, tədbirdə istifadə olunacaq ədabi-bədii materialların estetik dəyərini düzgün qiymətləndirməyi bacarmalıdır. Kütləvi tədbirin bədii-estetik dəyərindən çox, onun təbliğiçiliq istiqamətində diqqət yetirilməlidir. Bu təbliğiçiliq talabələrə, məktəblilərə, ümumiyyətlərə, xalq kütünlərinə tariximizi, memarlığını, adət-ananalarımızyı öyrətmək böyük rol oynamalıdır. Eyni zamanda belə tədbirlər kütünlərinə vətənpərvərlik hissi aşılmalıdır.

Bədii-kütləvi iş muzey işinin tərkib hissəsi olmaqla am geniş iş sahəsidir. Səxsiyyətin formalaşması, elmi dünyagörüşün inkişafı, ictimai faallığın, estetik qiymətləndirmə qabiliyyətinin və insanlar arasında mədəni ənsiyyətin dərəcə artması işinə xidmət edir. Bədii-kütləvi tədbirlər cəmiyyətin mədəni hayatı zənginləşdirir, asuda vaxtın və samarələr keçməsinə kömək göstərir.

"Şirvanşahlar Sarayı Kompleksi" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruq-Muzeyindən tətbiq olunan tədbirlər planında xalqımızın mədəni, ananavi bayramları xüsusi yer tutur. Bu bayrlarda qədim mədəniyyətimizi əks etdirəcək cəhətlərin nümayişinə də diqqət yetirilir. Bədii-kütləvi tədbirlərdə biz əsasən mövzunun tarixi faktlarını toplayır, tarixlə əlaqədir. (Tarixi əlaqədən malum olur ki, yaddaşlarımızda qurunub saxlanılan və bu günə gelib çıxan dəha qiymətləri ananalarımız, ən qədim, ən aziz, ən sevnilən milli bayramlarımız varmış. Bunlar bizim qan yaddaşımızda, ata ruhumuzda qorunub saxlanılmışdır.) Azərbaycan xalqının mənəvi aləmi zəngin bünövrə, kök üzərində yaranan, inkişaf-

edib, öz milli-psixoloji axarına düşüb, kamillaşib. Azərbaycan xalqı müstəqil dövlət, azad xalq, dünya xalqları içerisinde öz yerini tutmuş bir xalqdır. Bizim tariximiz böyükdür, çoxəsrlidir. Minilliliklərdən gələn tariximiz var... (8. sah. 9).

İndiki zamanda camiyat üzüllerinin bir birini elm, tâhsil ve madeni-mânevî problemlerinin helleme, madeni-kültüvi tadibârları, asuda vaxtının şamarları taşķiline qayğı gösterilmesi, müüm hâliyamîyatı kasib edir. Bu çatâhın müâsir gâzârları dünâyogurûğundan formaloslaşmasında (intellektive) müsbât tasir gösteren asuda vaxtâlının şamarları taşķiline böyük ethiyat vardır. Çünki madeni-kültüvi tadibârların, aylenceli oyunları, konserst-tânsaların taşķitî, adbbîsıyla tematik gecelerin, muğâan, mahnî ve müsâlibi vitorinârların keçirilmesi gâzârları madeni-mânevî ile intellektivel soyivâyyîsinin işkânına böyük takofer verir. Əsas masâbî camiyat hayatının müâsir mərhâlâsında madniyyât müâssisârlarında madeni-kültüvi faaliyyət üçün genî nazaari baza ya emalî vârdış formalaşdırılmışdan ibarətdür. Bu gün camiyatın global, texnogen svilâzasiyası mərkânında müstaqil Azaryâbân Respublikasının dünâyin inküst etmîl məsâlîlində integrasiya xâqâz tâsârûf, madniyyâtı və incasatını müxtâlif sahârlarında ale丁etdi natiyâtlarının yüksâk, sâviyyâda taşķili müâsir gâzârları təsdiq etməsi, elm-sənət-ləhçə-nâşirlik məsâlîlindən faydalana bilər.

Müstaqil respublikamız hayatın bütün sahalarında olduğu kimi, milli madeniyatı ve incasənətin, sıradan mədəni-kütłəvi tədbirlər kontekstində xalq mədəniyyəti incilərinin da qorunub saxlanması talab edir.

Ölkəmiz müstaqil qazandıqdan sonra tarbiyə işin məzmunu müsbət hal kimi xeyli dayışmış, soy-kök qayıdış, milli manlıq şüurun formalması, özündür, milli tarbiya amri on plana qalıcmışdır. Otan iləndən farqlı oradən yasaq edilmişdir ya yalnız allarda iz qalmışdır. Milli adat ayanalarla geniyrər, mövzularla bayramları, o cümlədən baharın gelisi, tabiatın oyansı, yeni il başşəhərinin rəngi onlara Milli bayramı, həbəle Qurban və Ramazan bayramlarının, içtimai-siyasi bayramların, o cümləndən "Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik" günü, "Müstaqil günün" və pəşə bayramlarının dövlət saviviyindən keçirilməsi və təntənərlənətgədən qarşılıqlılaşdırılmışdır.

Kültüvî tadbirler şâxsiyetin formalaşması, gençlerin elmi-dünya-görüşünin inkışaf etdirilmesi, içtimai hizmet, estetik çiymatlandırma qâbuliyâtının ve insanlar arasında madeni ünsiyetin daha da mühkemânanmasına xidmat gösterir. Buna görâ de kültüvî tadbirlerin teşekkülünde bir sıra içtihâî elmların naliyyetlerinden yaradıcı şâkilâda istifada olunur; müsamih, müyanî, kültüvî tadbir hazırlarlarında badîî eserlerden adabi-badiî kompozisiyalar qurulur, ssenâriler üzündə işlayışların tətbiq edilən metodlara, janrlarla geniş şâkilâda müraciət edilir.

Mədəniyyət müəssisələrinin mədəni-kütləvi tədbirlər planında

ıqımızın tarixən təşkül tapmış, milli, ananəvi bayramları xüsusiyyətlerini tutur. Bu bayrlarda qədim mədəniyyətimiz və milli-mənəvi değerlərimizi əks etdirən qaynaqların nümayişinə xüsusi diqqət yetirilir. Kültüvə tədbirlər sənədliliklə bədiliyin sintezindən yaradılmasına qaraqız.

şunun münözünün tarix faktları topnalar. Hatta müllü adat-anenalarımızı bir şıklına salanda da keçirmişiz, tariximizi nazır salmağı unutur. Hanı masrasının tazikiyi zamanı esteti gülümsetmeğe dayanır. Ona gürde toxbır hazırlayarak estetikianın gözlik kateqüesi ile yanısı, eybacırlarının da, komiklik, faciavılık, gönçinqılıq ve armamlarıqları da nümayışına düşgət yetirildi. İncasənlər və ya digər sahaları – müsiz, teatr, kino, maraqlı nəticilər, əzəaliyyət kollektivləri və təvəqəl aləteri ansamblları – istifadə olunur. Hanı tədribin təskilində bacarıçı mütəxəssis, rejissor, xörmeyeş, konserfmeyster ve başşularından da rəqəmənmək lazımdır.

Medanî-kültürlâ bâdîrların taşkilâtında asas vazîflârdan biri dâlan ibâratdır ki, kütüvî tâdîrların mövzularını işlâyarken hayat-i jihatlarından nümunâlär görülmâsina böyük üstünlük verilmelidir (sah. 80).

Mili adet-ənələrimizin, unudulub yaddan çıxmış folklorlarımızın öyrənilib hayata qaytarılması, xalqı düşündürən və nəzət edən mərasimlərin tədbir halına salınması və nümayişinə çox iştirak var.

Müasir Azərbaycan Respublikasının dünyanın inkişaf etmiş ölkələri sırasındaysa idarə olunması, xalq təsərrüfatı, mədəniyyət və inسانçılıq müxtəlif sahalarında fəaliyyətin yüksək səviyyədən bəzək, bugünkü gəncərlərin təlim-tərbiyəsinin asildir. Yəşadığımız XXI əsrdə vətənamızın, millitməzimizin təsdiyi müasir gəncərlərin fəaliyyəti ilə alağış olacaqdır. Qarşıdakı böyük quruculuq işlərinə qızıl vətəndaşlar hamitlərənəz türbə bəyannı sisteminin hər bir növündəndən şəhərətəşkilatı parədardır.

Mutxalif formalımdan istifa eden medeni-maafır işçileri insanın manevi etyantasyonu, oynamanın istratih ve aylancalarının üçük konkret tabidirlar tabii İslahî hazırlayırlar. Planlaşdırma şereket iş bölümünü üzre aparır. Onlardan biri da "Bedî-Kitâli'îş" medis. Böylek medeni-maafır müüssiselerinden bu işi da etmâk kusidir. Kütlâb şobalar yaradılır. Bedî-Kitâli tabidirler iş planını da işbâlaların amâkdaşları tarafından tartîb edâr. Hamdan planda xâliyâ hayâti bayâl bayramları, tarixi hadisârlar ve hamâdân gûlânîr geniş yet turur. Kütlâb tabidirler sanâdi ve badîb materialer toplusundan yarâşsîyyatın formâlaşması, elmi dünayogrûsunun inkîfâsi, içtimai işlîmî, estetik içtimâlatnameâbı qâbılıyyetini ve insanların arasında dînî ısrâiyatının mahâdâr artâsi xâm iddatâr edir. Bedî-Kitâli'îş işi dâirâsi mahâdâl olmamâ, o. içtimai-sivasi hawâtan manzaraşını,

eynəlxalq hadisələri kütləvi tadbirlər yolu ilə işıqlandırmalıdır (5. sah.).

Müdeni-maarif müässisalarının kültüvi tədbirlər planında xalqımızın milli, ananavi bayramları xüsusi yer tutur. Bu bayramlarda qadim mədəniyyətimizi aks etdirək cəhətlərin nümayişinə da diqqət yetirilir (sah. 7). Misal olaraq qadım mədəniyyətimizi özündə aks etdirən bayramlarla röstəklər olar.

Zaman-zaman yaratmışım manevi sərvətləri müasir dövrümüzə adər qoruyub saxlaya bilmmişik. Araşdırımlar göstərir ki, qədim

bayram ve marşalarında xalqının ictimai-siyasi başları, bedi-
misional hiss ve duyguların canlanması. Həmin bayramda, bədil-
məsələlərdə müxtəlif fikirləri ifadə edən bədi xalq oyunalarımız, rəqslarımız,
şəhər mənzərələrimiz, poetik yadigarlarımızın qorunub saxlanılmışdır. Onlar
də mənəvi həyatımızın zənginləşdiricisi, mili ruhumuzu, mənliyimizi
əmələndirir (5. sahifə, 13.). Ən qadim və ətibarlı umumluq bayram
əmələndirib Növruzlu. Başarıyının takdimatının asasını qoymus
könüllük və maldarlıq yaxın Şəhər xalqlarının, eyni zamanda Azərbaycan-

toplumun tescit ettirdiği hayatın mührünü rölyef almıştır. Umrunun topqağı
ayaklışının aşkından sonra yüzün harçlığı, herhangi yılın
sürekli gözlemi ve sevinçla şıqlamıştır. Novruz bayramının
ve köktarı ibtidai ısmarî milâk düşünceleri ve animistik görüşleri
ve bağlılığı. Buna zamannızda gelip katılmış gâdim inanclar ve
satırlar da tasfiyyeli. Bayramın manşısı köhne ilin aux çorşenba
şağılarında sırasına ve astırlarında da müşahidatın üçüncü (3. sah. 29-
10). Azarcyanı yalnız hayat ve maşihâsında Novruz bayramının
en muayyenleridirlerinden sözde arxeolojî materialı mührüm.
lobustan, Ganyanâ, Aşgabat'ta geyüştü tâsvırında, habelâ
şayşap'ın yerlerinde başlı motivi maddî-mâdaniyet nümuneleri aşkar
edilmiştir. Yazılı manûrbârlarda Novruz bayramı, onun meyâhî, ta
kîlîk, tabât, hadîsaleri ile laqâsi haqqında kayîlî materialî vardır

114 of 114

Babiyyat:

- Azərbaycan Mili Ensikopediyası. "Xalq köçəri". Bakı-2007.
Alxasov A. "Usada vaxtın taskılındakı müzeylərdə elmi-kültürlü tədbirlərdən istifadə edilməsi metodikası" (metodik iş). Bakı-1998.
Alxasova E. "Mədəni-kültürlü tədbirlərin taskılı". Bakı-2010.
Agayev R. "Kütünlərdən tədbirlərə taskılı". Bakı-2003.
Hacıyevlər T. "Bədiü'l-kötü işləri taskılı və metodikası". Bakı-1992.
Məmmədov M. "Mülli adat və ananalar". Bakı-2000.
Mirzayev A. "Bayramlar, mərasimlər, anenlər". Bakı-1983.
Əlibayzadə E. "Azərbaycan xalqının manavı mədəniyyət tarixi".
<http://www.icerishcenter.gov.az>
[0. http:// www.shirvanshah.az](http://www.shirvanshah.az)

Peanmo

В статье пропагандируются национально – нравственные ценности, важность общественных мероприятий, роль художественных мероприятий, которые влияют на формирование здорового духа у молодежи и упоминается основные поставленные цели.

Ключевые слова: массовая работа, музей, пропаганда, молодежь, патриотизм.

mary

The article is telling about the importance of public events in promotion of the national – spiritual values, the role of artistic public events in the formation of the younger generation in a healthy way and about the main forthcoming tasks.

words: The mass job, museum, promotion, youth, patriot